

14 üncü maddesini de zikr edeyim :

Bir menleketin hakiki büyüklüğü ne nüfusunun kesafetindedir , ne yer altı zenginliğinde, ne arazisinin genişliğinde, ne Hükümetinin askeri şevketinde ; bu büyüklük ancak vatandaşlarının ictimai kıymetindedir .

25 Principe den ancak bir kaçını kayd etdim. Bu idéallere yaklaşılmak şöyle dursun bunlara tam bir azm ile teveccüh edildiğini görüyor muyuz? Serpuş değiştirmeyi , kadınların yüzü örtülü çıkmaya mecbur tutulmaları gibi şeyleri asriliğin hatimesi ad etmek bizden uzaktır . Biz serpuşdan ziyade serlerin değişmesini istedik . Serpuş tebdiline Tarih olarak bir Şa'ir :

« Serpûşlar değişdi fakat ser değişmedi » Mısra'ını söylemişti . Başımızda şapka, heykellerin başına takılan şapkalar gibi kaldıktan sonra ne işe yarar. Biz bununla ilmi mücahedeye bitam verilmek lüzumu geldiğine ve asriliğin feth edilmiş olduğuna hüküm edeceğiz?

İstanbulda, günde iki yüz kilo dudak boyası sarf olunuyormuş . Bu, kadınlık haysiyetinin protesto edeceği bir şey değildir?beyaz sakalını sarıya veya siyaha boyayan göz aldadıcı sahte simalı ba'zı erkeklerin derekesine düşmek değildir midir? Anahık ve ev hanımlığı makamı hor görülüyor, babalık ve ev efendiliği câzib görülüyor . Böyle devrde ve böyle diyarda hâlis ve tam birvatandaşın ilmi ve imanı vazifesi nasıl bitmiş sayıla bilir ?

Burada bir değil bin İctihad ın mevcudiyet hikmeti vardır. Bu derdlerin ba'zıları senin romanlarında gösterilmiştir. Mütâreke devrinde çıkan nefis ve faci bir hikâyenî halâ unutmadın; elbette bu hikâye hayattan alınmıştı.Senin iki satırlık sözün bana on iki varak dolduran sözler söyledi. Senin gibi düşünüen gençler çok olsa gerekdir. Onun için bu cevabımı onlar tarafından da okunmasını te'min etmek için bu satırların neşr olunması şikkını kabul et : Baki « evliyayı ihlâs için havf ve hüzn yokdur »sevgili evladım.

24 Temmuz 1932 İctihad Evi Dr. Ab. Djevdet

EDEBİ TAHLİL

KAR ÇİÇEKLERİ

I

Les Fleurs Dégénérées den sonra Kar Çiçekleri geldi. Eubekir Hazım Bey Efendi. Üstadımız . muhayyilemde. ayrı ayrı her dalına bir meyve açılanmış ve her dalında ayrı ayrı renk ve letafetde çiçekler acan ve her dalında ayrı ta'm ü lezzetde meyveler yetişen bir ağaç intıba'ı uyandırıyor . Üstad , mükemmel bir « Paysagiste » , muvaffak bir « Musicien » dir, Fransızca da , Türkce de nefis manzumeler yazar. Bunların her halde cümlesinin fevkinde, Midhat Paşa mektebinde bir idare recûlûdür . Osmanlı İmparatorluğunun yirmi küsur vilâyetinde Valilik etmiş ve bu vilâyetler ahalisinin tabayirindeki geniş farklara rağmen bunları kanun ve 'iffet da'iresinde bir siyakda idare ve Devlete , ruhan , rabt etmek dirayetini göstermiştir .

Geçen gün Dr. Mazhar Osman Bey brade - rrimiz , Dede ağaçda Hazım Bey Efendinin , Mutasarrıflığı esnasında vücade getirdiği nafi ve muhalled eserleri sayıyor ve ez cümle müşâ - rûn'ileyhin yapırmış olduğu hastahane ve kış - lanın ne büyük himmet ve hamiyet eseri olduğunu anlatıyordu . Huques Lerout «La poésie n'est grande que lorsqu'elle complète le rêve par l'idée et l'idée par l'acte» ya'ni şî'ir ancak hayali fikir ile ve fikri fi'l ile itmam et - diği vakit büyükdür » derdi . Bundan daha doğru bir şey olamaz . Şa'irin Energiesi yalnız hayal ve fikir sahasında değil, fi'il ve icra sa - hasında da aynı intizam ve âhenk ile işle - melidir.

Hazım Bey efendinin Fransız lisanında da manzumeler yazmasını yan gözle görenler ve

bunu gayri ciddî bulanlar var . Böyle gören ve böyle bulanlara şunu hatırlatmak isterim , ki bizim divan şâirlerimizin ilk safında bulunan Nefî , Nedim , Yavuz Sultan Selim , Nâbî , Fuzulî , hep Farisî manzumeler yazmış ve garib görünür ki Acem dilile yazdıkları manzumelerde , kendi dillerinde yazdıkları manzumelerde olduğundan pek fazla yükselmişlerdir . Meseîâ Yavuz Sultan Selim in :

این شعر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلپاست پریشانی ما

Matia'ile başlayan ve

کشور دهر گرفتگی بیست آسان

کرچه دشوار نماید بشو آسانی ما

bevti gibi hakikaten yüksek bir Energie li ve kuvvet i bir İdéalisme terennüm eden sanîhalar ana dilinde yazdıklarında nâdirdir .

() gün . Farisî manzume yazmanın hikmeti ne idise , bu gün Fransız lisan ve edebiyat ile , Fransız eş'ar ve güftarı ile ülfeti çok olanların Fransızca yazmalarının hikmeti de odur .

Hazim Bey Efendinin 327 numaralı (İctihat) da *Fleurs Déjénérées* nin intiharı münasebet ile , ikinci def'a neşr ettiğimiz *Jusques à Quand ce carnage ?* adlı manzumesi yalnız lisan noktasından değil âhenk , insicam ve kendisini tehye etmiş olan yüksek sulh perverlik itibarı ile de çok yüksektir . Bunda , bir meydan harbi gününün gurubu tasvir olunuyor , Hilâli Ahmerciler her iki tarafın ölümlerini ayırd ediyorlar . Bunlardan küçük yapılı zarîf genç bir Türk nefer ile , iri yapılı ve ma'î gözlü ve aynı yaşda bir İngiliz neferinin , vazifeten , birbirlerini öldürmeye uğradıktan sonra yarı ölü ve muhtazır olarak yan yana yatdıklarını görüyorlar . Bu gençlerin kanı kırmızı bir kaytan gibi akıyor ve susuz kum , bu kanları aynı hareketle emiyor . Buradan aşağısını aynen alıyorum :
Ces deux malheureux fils d'Adam ne savaient pas
La raison qui les pousse à ces sanglants combats .

Qelle fatalité , quel prestige invincible ,
Les ont donc fait lutter , d'une rage indicible ,
Les appelant ainci du nord et du midi ,
Pour arroser de sang ce désert si maudit ;
On enleva d'abord le Turc , par préférence ,
Car il râlait , et l'autre , à l'horrible apparence ,
Gisait inanimé , sur le dos étendu ,
Les grands yeux bleus béants et l'un des bras tordu .
Le Turc en entr'ouvrant les yeux , dans l'agonie ,
- Comme un désir suprême , avec mélancolie -
Dit : « Enlevez - le donc aussi s'il est vivant . »
Et mourut à l'instant , sur le sable mouvant .

İşte bu satırların tercemesi : Hazreti Adem Aleyhisslâm ın bu iki bedbaht oğlu , kenilerini bu kanlı boğuşmaya sevk eden sebebi bilmiyorlardı . Hangi şe'amet , hangi yenilmez sinir , bu mel'un çölü kanlarla sulamak için şimalden ve cenubdan kendilerini celb ederek böyle gırtlak gırtlaga getirdi . Evveîâ , tercihen , Türkü kaldırdılar , çünkü can çekiyordu ve fecî manzaralı İngiliz çocuğu , büyük mavi gözleri açık ve bir kolu kopmuş olduğu halde sırtı üstü cansız yatıyordu . Türk neferi , ihtizar halinde gözlerini açarak , ve son bir arzu olarak mahzunane , « Eğer henüz hayatta ise onu da kaldırın » dedi ve bu sözü söyler söylemez , müteharrik kumun üzerinde teslimî ruh etti .

Ben şu son satırları yazdığım , kaleimimden kâğıd üzerine mürekkep akıttığım şu anda gözlerimden mebzul ve kaynar göz yaşlarının da kâğıda ve elimin üstüne dökülmekte olduğunu i'tiraf ederim . İnsandan böyle merhamet ve hissi insaniyetle göz yaşları dökdürebilen kimse şâirdir ve böyle bir şâire yalnız kendi milleti değil bütün insanlık ta'zim etmezse şayanı ta'zim olmazlar . [Tahlile gelecek nusha da devam olunacak] .

Dr. AB. DJ.